

KAHEKSATEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2024

Js 1:10–17 (Gl 5:22–26; Mk 7:5–13 või Mk 2:23–28)

10 Kuulge Issanda sõna, Soodoma pealikud, pane tähele meie Jumala õpetust, Gomorra rahvas!

11 Milleks mulle teie tapaohvrite hulk? ütleb Issand. Ma olen küllastunud teie põletusohvrite jääradest ja nuumveiste rasvast. Härjavärsside, tallede ja sikkude veri ei meeldi mulle.

12 Kui te tulete vaatama mu palet, kes nõuab siis teilt mu õuede tallamist?

13 Ärge tooge enam tühiseid ande, ohvrisuits on mulle vastumeelt. Noorkuu ja hingamispäev, koguduse kokkukutsumine – ma ei salli nurjatust ja pühapidamist ühtaegu.

14 Mu hing vihkab teie noorkuid ja seatud pühi; need on mulle koormaks, ma olen tüdinud neid talumast.

15 Kui te käsi sirutate, peidan ma oma silmad teie eest, kui te ka palju palvetate, ei kuule ma mitte, sest teie käed on täis verd!

16 Peske endid, puhastage endid, saatke oma tegude kurjus mu silme eest, lakake paha tegemast!

17 Õppige tegema head, nõudke õigust, aidake rõhutat, mõistke vaeslapselaese õigust, lahendage lesknaiste kohtuasju!

Võtke kuulda ISSANDA sõna, Soodoma valitsejad! Kuulata teraselt meie Jumala käsuõpetust, Gomorra rahvas! «Milleks mulle teie tapaohvrite rohkus?» ütleb ISSAND. Mul on kõrini jäärade põletusohvreist ja nuumloomade rasvast ja ma ei tunne heameelt härjavärsside ja lammaste ja sikkude verest. Kui te tulete, et ilmuda mu palge ette – kes on nõudnud seda teie käest, et trambite mu õuedel? Ärge tooge enam tühisuse ohvriande, viirukisuits on mulle vastik. Noorkuu ja hingamispäev, koguduse kokkukutsumine – ma ei suuda: ülekohus ja pidupidamine! Teie noorkuid ja teie seatud pühi vihkab mu hing – nad on mulle koormaks, olen kandmast väsinud! Ja kui te oma pihud laiali laotate, varjan ma oma silmad teie eest. Jah, kui teete palju palveid, ei ma kuula – teie käed on täis verd! Peske endid, et oleksite puhtad, kõrvaldage oma rikutud tegude kurjus mu silme alt, lõpetage kurja tegemine! Õppige tegema head, nõudke taga õigust, saatke rõhujad õigele teele, tehke õigust hüljatule, astuge välja lesknaise eest!

Sissejuhatus

Prohvet Jesaja tegutses Juuda kuningate Ussija, Jootami, Aahase ja Hiskija päevil (Js 1:1), s.t 8. sajandi teisel poolel (umbkaudu ajavahemikus 740–686) enne Kristuse sündi. Tegemist oli Assüüria impeeriumi tõusuajaga, mille tulemusena aastal 722/721 hävitati Iisraeli kuningriik ning aastal 701 allutati ka Juuda kuningriik Assüüria ülemvõimule.

Jesaja näeb selle keskse põhjusena Iisraeli taganemist Jumalast, mille tulemuseks ongi jumaliku karistusena Jumala rahvast tabav häving välisvaenlaste käe läbi. Jumala eesmärgiks ei ole oma rahvast lõplikult hävitada, vaid teda karistuse abil puhastada, uuendada ja taas üles ehitada.

20. sajandi kriitiline piibliteadus on olnud üsna ühel meelel prohvet Jesaja raamatu jagamisel kolmeks erinevasse ajastusse kuuluvaks osaks: peatükid 1–33 – Proto-Jesaja; peatükid 40–55 – Deutero-Jesaja; peatükid 56–66 – Trito-Jesaja. Ajaliselt paigutuks neist esimene ajaloolise prohvet Jesaja tegutsemisajaga, teine Paabeli vangipõlve aega (6. sajandi esimene pool ja keskpaik eKr) ning kolmas vahetult eksiilist naasmise järele (6. sajandi teine pool eKr).

Jättes kõrvale arutelu raamatu (ja selle võimalike osade) autorluse üle¹ on selge, et mitte ainult alates 40. peatükist, vaid ka varasemates peatükkides sisalduvaid ettekuulutusi Iisraeli päästmise ja Jeruusalemma taastamise kohta on igati asjakohane seostada Paabeli vangipõlvest tagasipöördumise ajaga.

Tõsi, eriti alates Jesaja raamatu 40. peatükist lisandub päästekuulutusele universaalne mõõde. Jumal on kogu loodu Jumal ja Looja ning nagu kõik liha on Tema ees justkui rohi, mis kuivab ja kaob, ja nagu Tema käsule alluvad kõik rahvad (nii nendena, keda karistatakse ja kelle kaudu Jumal ise oma rahvast karistab), nii on Tema päästegi viimselt mõeldud kõigile rahvastele kuni ilmamaa ääreni. Eeskätt on prohveti sõnum mõeldud siiski julgustuse ja troostina Jumala oma armastatud Iisraelile.

Keelelisi märkuseid

Kuulge – שָׁמַעוּ – sõna שָׁמַע tähendab «kuulma», «kuulama», «tähele panema», «[palvet] kuulda võtma», ka «kuuletuma».

Issanda sõna – דְּבַר יְהוָה – sõna דְּבַר tuleneb verbist דָּבַר – «kõnelema», «rääkima» – ning tähendab korrastatud, mõtestatud ja ka loovat kõnet (sõna), mis sageli mitte ainult tähista, vaid ka põhjustab seda, millest kõneldakse, s.t selles väljendub ja teostub [Jumala] vägi või on tegemist koguni Jumala eneseilmutusega. originaalis ei kasutata siin mitte sõna «Issand», vaid Jumala nime יְהוָה – «JHWH», «Jahve», «Jehoova».

Soodoma – nimi סֹדֹמָה tähendab arvatavasti «põlev», «lõõmav».

Pealikud – קְצִינֵי – sõna קָצַן etümoloogia viitab otsustamise ja valitsemise meelevaldale, nii võikski tõlkida pigem: «valitsejad» või «käskijad».

Pane tähele – הִאֲזִינוּ – sõna אָזַן tähendab siin «teraselt kuulama/kuulatama».

¹ Sest miks peaks olema võimatu uskuda, et 8. sajandil elanud prohvet oleks võinud kuulutada ette kakssada aastat hiljem toimunut?

Õpetust – תּוֹרָה – sõna תּוֹרָה tuleneb verbist יָרָה – «juhendama», «õpetama» – ning tähendab «juhtnõor», «seadus», «seaduste kogumik», tähistades spetsiifiliselt (ka eesti keeles kasutusel oleva sõnaga «Toora») Moosese Seadust, samuti kõiki viit Moosese raamatut.²

Gomorra – nimi עֲמֹרָה tähendab arvatavasti «üleujutatud».

Tapaohvrite hulk – רֶב־זִבְחֵיכֶם – sõna זָבַח – «tapaohver» – tuleneb verbist זָבַח – «[ohverdamiseks] tapma».

Ma olen küllastunud – שָׂבַעְתִּי – sõna שָׂבַע tähendab «rahuldatud olema», «[kõhtu] täis saama», «[midagi] külluses omama». Siin sisuliselt: «mul on kõrini».

Põletusohvrite – עֹלוֹת – sõna עָלָה – «põletusohver»³ – tuleneb verbist עָלָה – «üles minema», «üles viima», «ülendama», «ülistama», «[ohvrit/kingitust] üle andma», siit tulenevalt ka «ohverdama».

Jäärdest – אֵילִים – sõna אֵיל tähendab «jäär», aga võib tähistada ka tugisammast, ukseposti või suurt ja tugevat meest, vägilast.

Nuumveiste – מְרִיאִים – sõnaga מְרִיא tähistatakse üleüldiselt nuumloomi.

Ja...rasvast – וְחֶלֶב – sõna חֶלֶב – «rasv» – tähistab ka parimat osa millestki.⁴

Ja...veri – וְדָם – sõna דָּם – «veri» – on tõenäoliselt pärit samast tüvest nagu sõna אֲדָמָה – «maa»⁵ –, nimelt אָדָם – «punane [olema]».⁶

Ei meeldi mulle – לֹא הִפְצֵתִי – sõna הִפְצֵתִי tähendab «[midagi] soovima», «ihaldama», ka «[millestki] heameelt tundma», «[midagi] nautima».

Vaatama mu palet – לִרְאוֹת פָּנַי – sõna רָאָה tähendab siin «[nähtavale] ilmuma», «nähtavaks saama», «esile tulema».⁷

Vastumeelt – תּוֹעֵבָה – sõna תּוֹעֵבָה tähendab «vastik», «jälk», «jäljestusväärne».

² Varasemates eestikeelsetes piiblitõlgetes enamasti «käsuõpetus».

³ Ohver, mille puhul kogu ohvriand täielikult põletatakse.

⁴ Nt 4Ms 18:12: כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ – «Kõik parima õlist, kõik parima värskest veinist...»

⁵ 1Ms 4:10: מֵרֶגֶז־אֲדָמָה אֵלַי מֵרֶגֶז־אֲדָמָה – «Sinu venna vere hääl kisendab maa pealt minu poole.»

⁶ Samast tüvest pärineb ka nimi אָדָם – Adam –, mis tähendab «inimene».

⁷ 1739. aasta Piiblis: «mo palle ette ennast näitma».

Tühiseid ande – מִנְחַת־שֹׁאָ – sõna שֹׁאָ tähendab «tühisus» ning tähistab ka seda, mis on petlik. Sõna מִנְחָה tähendab «kingitus», «andam», «ohvriand», «roa- (s.t reeglina veretu) ohver».

Koguduse – sõna מִקְרָא tuleneb verbist קָרָא – «hüüdma», «kutsuma» – ning tähendab «[kokku] kutsutute kogu».

Ma ei salli – לֹא־אֶכְבֵּל – sõna יָכַל tähendab «suutma», «võima», «võimust võtma», «võitu saama».⁸

Nurjatust – sõna אָוֶן tähendab eeskätt «tühjus», «tühisus», «eimiski», aga ka «ülekohus», «nurjatus», ning seda kasutatakse ka ebajumalateenistuse ja ebajumalate⁹ tähistamiseks.

Ja pühapidamist – וְעֶצְרָה – sõna עֶצְרָה tähendab «[pidulik] kogunemine/koosviibimine».

Ja seatud pühi – וּמוֹעֲדֵיכֶם – sõna מוֹעֵד tähendab nii kindlaksmääratud aega kui ka kohta või kokkusaamist.

Ma olen tüdinud – גָּלִיתִי – sõna לָאָה tähendab «väsinud olema», «kurnatud olema».

Talumast – נִשָּׂא – sõna נָשָׂא tähendab siin «kandma».

Käsi – כַּפֵּיכֶם – sõna כָּף tähendab eeskätt «peopesa».

Sirutate – וּבְפָרְשֵׁיכֶם – sõna פָּרַשׁ tähendab eeskätt «laiali sirutama/laotama».¹⁰

Peske endid, puhastage endid – רְחִצּוּ הַזָּכוּ – võiks tõlkida ka: «peske endid, et oleksite puhtad» või «peske endid, et saaksite puhtaks».

Saatke – הִסִּירוּ – sõna סָר tähendab siin «eemaldama», «kõrvale jätma», «kõrvaldama», «hülgama», «ära kaotama».

Oma tegude – מַעֲלָלֵיכֶם – sõna מַעֲלָל tähistab Piiblis, eriti prohvetiraamatutes, enamasti halbu, rikutud, kurje tegusid.

Kurjus – sõna רָע tähistab eeskätt kurjust ja pahatahtlikkust.

⁸ Verbist יָכַל tuleneb ka sõna יָכַל – «tempel».

⁹ Umbes nagu eestikeelne «vanatühi» või Karl Barthi poolt kuradi (kurja) tähistamiseks eelistatud «das Nichtige».

¹⁰ 1739. aasta Piiblis: «wäljalautate».

Nõudke – וְדָרַשׁ – sõna דָּרַשׁ tähendab «otsima», ka «[kellegi järele või midagi] nõudma», «[midagi endale] küsima».

Õigust – sõna מִשְׁפָּטֵי tuleneb verbist שָׁפַט – «kohut/õigust mõistma», «valitsema», «juhtima», «karistama» – ning tähistab õigust eeskätt juriidilises, õigusemõistmise ja seaduslikkuse tähenduses.

Aidake rõhutut – אֲשַׁר – sõna אֲשַׁר tähendab «[teekonnal] edenema», «otseteed minema», «sirgelt käima», ka «õigel teel olema», «siiras olema». Sõna מְרֻחָא tähendab «rõhuja», «armutu». Varasemad eestikeelsed piiblitõlked on selle väljendi andnud edasi järgmiselt: «saatke ülleannetumad õige tele» (1739); «saatke rõhujad õigele teele» (1938), «laitke rõhujat» (1968). 1739. aasta ja iseäranis 1938. aasta tõlked on originaalile kõige lähemal, 1997. aasta tõlkes on sõna מְרֻחָא tõlgendatud passiivse kesksõnana ning laiendatud ka sõna אֲשַׁר tähendust.

Mõistke...õigust – שָׁפַט – sõna שָׁפַט tähendab «kohut mõistma», «õigust mõistma», «õigust tegema», ka «valitsema», «juhtima», «karistama».

Vaeslapsle – sõna יָתוּם tähendab «üksijäetu», «hüljatu», «orb», «vaeslaps».

Lahendage...kohtuasju – רִיב – sõna רִיב tähendab «riidlema», «nõudma», «noomima», «tülitsema», ka «kaebama/kaebust esitama», «kohut käima», «apelleerima».

Lesknaiste – sõna אֵלְמָנָה – «lesk» – tuleneb verbist אָלַם – «üksinduses olema», «hüljatud olema».

Sisuline analüüs¹¹

Jesaja raamatu esimesed peatükid maalivad äärmiselt kontrastse pildi sellest, milline oleks Iisrael pidanud Jumala valitud ja armastatud rahvana olema ning milline ta tegelikult on. Juba päris esimestes salmides kõlab Jumala etteheitev kurtmine: «Mina kasvatasin lapsi ja lasksin neil sirguda suureks, aga nemad astusid üles mu vastu.» (Js 1:2) Tuleb välja, et Iisrael on lojustestki sõgedam: «Härg tunneb oma peremeest ja eesel oma isanda sõime, ent Iisrael ei tunne, mu rahvas ei taha mõista.» (Js 1:3) Seetõttu on prohvet sunnitud kuulutama Jumala rahvale häda ja viletsust: «Häda patusele rahvale, süüga koormatud rahvale, kurjategijate soole, kõlvatuile lastele! Nad on jätnud maha Issanda, nad on põlanud Iisraeli Püha, nad on pööranud Talle selja.» (Js 1:4)

Jumal ei tahaks oma rahvast karistada, Tal on temast kahju ja nii ta küsibki – Iisraeli juba tabanud häda pärast haletsedes – retooriliselt: «Kuhu tuleks teid veel lüüa teie tõrksuse jätkudes? Pea on üleni haige ja süda täiesti jõuetu. Jalatallast pealaeni ei ole midagi tervet: aina vermed, muhud ja värsked haavad, mida ei ole puhastatud ega

¹¹ Järgnevalt on osaliselt kasutatud Paastuaja esimese pühapäeva tekstikäsitlust (Js 1:16–20).

seotud ega õliga leevendatud. Teie maa on laastatud, linnad tulega põletatud, võõrad söövad teie põllud tühjaks otse teie silme all.» (Js 1:5–7)

Prohvet võrdleb Iisraeli lausa Soodoma ja Gomorra, seda kahes mõttes: esiteks teda tabanud hävingut silmas pidades ning teisalt seetõttu, et paraku ei ole Jumala rahva eluviis nende välisest jumalateenistusest hoolimata karvavõrdki parem Soodoma ja Gomorra jumalateenistusest: «Kuulge Issanda sõna, Soodoma pealikud, pane tähele meie Jumala õpetust, Gomorra rahvas! Milleks mulle teie tapaohvrite hulk? ütleb Issand. Ma olen küllastunud teie põletusohvrite jääradest ja nuumveiste rasvast. Härjavärsside, tallede ja sikkude veri ei meeldi mulle.» (Js 1:10j)

Jumal ei oota oma rahvalt mitte ohvreid ega pühade pidamist, vaid midagi märksa olulisemat ja sisulisemat: «Peske endid, puhastage endid, saatke oma tegude kurjus mu silme eest, lakake paha tegemast! Õppide tegema head, nõudke õigust, aidake rõhutut, mõistke vaeslapselise õigust, lahendage lesknaiste kohtuasju!» (Js 1:16j) Kui Iisrael peaks Jumala sõna kuulda võtma ja selle järgi tegema, siis ootab teda lunastus: «Kuigi teie patud on helepunased, saavad need lumivalgeks; kuigi need on purpurpunased, saavad need villa sarnaseks. Kui te tahate ja kuulate, siis te saate süüa maa parimat vilja. Aga kui te tõrgute ja panete vastu, siis sööb teid mõök.» (Js 1:18–20)

Patune rahvas peab ennast pesema, et olla puhas – siin peetakse silmas patukahetsust ja meeleparandust, milles võime näha ka prohvetlikku ettekuulutust ristimisest.¹² Oluline on seejuures, et kõne all pole mitte kultuslik ega rituaalne puhtus, vaid puhtus patust ja rikutusest, kõlbeline puhtus: inimese teod, mõtteviis, kogu tema elu ja olemus peavad vastusena Jumala armule ja andeksandmisele uueks saama.

Vahetult eelnevalt näitab prohvet, et inimeste, iseäranis Jumala rahva rikutuse kõige taeva poole kisendavamaks väljenduseks on silmakirjatsemiseks mandunud kultus, mille varjus tehakse võigast ülekohtu: «Milleks mulle teie tapaohvrite hulk? ütleb Issand. Ma olen küllastunud teie põletusohvrite jääradest ja nuumveiste rasvast. Härjavärsside, tallede ja sikkude veri ei meeldi mulle. Kui te tulete vaatama mu palet, kes nõuab siis teilt mu õuede tallamist? Ärge tooge enam tühiseid ande, ohvrisuits on mulle vastumeelt. Noorkuu ja hingamispäev, koguduse kokkukutsumine – ma ei salli nurjatust ja pühapidamist ühtaegu. Mu hing vihkab teie noorkuid ja seatud pühi; need on mulle koormaks, ma olen tüdinud neid talumast. Kui te käsi sirutate, peidan ma oma silmad teie eest, kui te ka palju palvetate, ei kuule ma mitte, sest teie käed on täis verd!» (Js 1:11–15)

---

¹² «Ja sellised olid mõned teiegi seast. Kuid teie olete puhtaks pestud, te olete pühitsetud, te olete õigeks tehtud Issanda Jeesuse Kristuse nimes ja meie Jumala Vaimus.» (1Kr 6:11); «Kristus on armastanud kogudust ja loovutanud iseenese tema eest, et teda pühitseda, olles ta puhastanud vees pesemisega sõna läbi.» (Ef 5:25j); «Kui aga Jumala, meie Päästja heldus ja inimesearmastus ilmus, siis Ta päästis meid – mitte õiguse tegude tõttu, mida meie nagu oleksime teinud, vaid oma halastust mööda, uuestisünni pesemise ja Püha Vaimu uuendamise kaudu.» (Tt 3:4j)

See ei tähenda, et Jesaja oleks põhimõtteliselt igasuguse välise kultuse vastu – ent kultus peab olema kooskõlas inimeste mõtte- ja eluviisiga: «Kui sa hingamispäeval seisatud ega tee mu pühal päeval, mis sulle meeldib, kui sa nimetad hingamispäeva rõõmuks ja Issanda püha päeva austusväärseks ning austad seda ega tee, mis sulle meeldib, ei otsi omakasu ega kõnele tühje sõnu, siis sa tunned rõõmu Issandast: mina viin sind üle maa kõrgendike ja toidan sind su isa Jaakobi pärandiga.» (Js 58:13j)

Inimeste rikutud tegude kurjus peab Jumala silma alt kaduma, nad peavad lõpetama kurja tegemise. See on väga lihtne ja konkreetne käsk, mis ei vaja mingit tõlgendamist ning mille täitmist ei ole põhjust edasi lükata.¹³ Muidugi ei piisa üksnes kurja tegemise lõpetamisest: «Õppige tegema head, nõudke õigust, aidake rõhutut (või: saatke rõhujad õigele teele – vt vastavat keelelist märkust), mõistke vaeslapsele õigust, lahendage lesknaiste kohtuasju!»

On arvatud, et need sõnad on suunatud esmajoones rahva ülemkihile, iseäranis kuningale, kelle aukohuseks oli rõhutute, hüljatute, eeskätt vaeslaste ja lesknaiste hea kohtlemise järele valvamine ja nende õiguste eest seismine ning kelle süü, juhul, kui nad teevad neile, keda nad peaksid kaitsma, ülekohut, on seda rängem.¹⁴ Siiski, nagu mõned salmid eespool nimetatakse «Soodoma pealike» järel koheselt «Gomorrah rahvast» (Js 1:10), ei tohi ka siin arvata, et need nõuded puudutaksid ainult ülemkihti – lihtsalt nii, nagu «kala hakkab mädanema peast», peab ka paranemine algama peast, eliidist, kellele ülejäänud rahvas järgneb.¹⁵

Issand kutsub oma rahvast Temaaga «üheskoos välja selgitama», kuidas asjalood on, kellel on õigus ja millised järeldused sellest kõigest tuleks teha: «Tulge nüüd ja seletagem isekeskis!» (Js 1:18) Õigupoolest on tegemist iroonilise üleskutsega, kuna tegelikult pole siin arutada midagi, vaidlemisest rääkimata: kõik on selge ning Jumal on kõrgeima kohtumõistjana oma otsuse teinud. Ent Jumala otsus on ootamatu: Tema esimene sõna pole mitte karistus, vaid andeksandmine: «Kuigi teie patud on helepunased, saavad need lumivalgeks; kuigi need on purpurpunased, saavad need villa sarnaseks.» (Js 1:18)¹⁶

---

¹³ P. Josemaria Escrivá õpetab, et kui inimene tahab patust tõeliselt lahti ütelda, siis peab «viimane kord» olema juba möödas, mitte alles ees (Vagu, 144).

¹⁴ «Issand läheb kohtusse oma rahva vanemate ja vürstidega: Te olete laastanud viinamäed ja teie kodades on vaestelt röövitu. Mida te ometi mõtlete, tallates mu rahvast ja rutjudes vaeste nägu? küsib Jumal, vägede Issand.» (Js 3:14j)

¹⁵ «Vaata, kuningas hakkab valitsema õigluses ja vürstid asuvad juhtima, nagu on kohus.» (Js 32:1)

¹⁶ Tõsi, mõned uurijad arvavad, et ka järgnevad laused on mõeldud irooniana, nii et neid tuleks tõlkida: «Kui teie patud oleksid nagu karmin – kas nagu lumi saaksid nad olema valged? Kui nad oleksid punased nagu vaglad – kas nad saaksid olema otsekui vill?»

Jumal kinnitab oma armutahet: kui Tema rahvas kahetseb, pöördub ja meelt parandab, siis annab Ta oma rahvale tema patud andeks, need saavad olema valged kui lumi ja puhtad kui vill. Samas on kahtlemata selge seegi, et Jumal ei anna andeks neile, kes teadlikult ja tahtlikult Talle vastu panevad ega taha meelt parandada: «Kui te tahate ja kuulate, siis te saate süüa maa parimat vilja. Aga kui te tõrgute ja panete vastu, siis sööb teid mõök.» (Js 1:19j)

Paraku tunnistab ajalooline kogemus, et enamasti jääbki kutse meelearandusele vastuseta, nii et Issand peab oma prohveti suu läbi ahastusega hüüdma: «Kuidas küll sai hooraks ustav linn? Ta oli täis õigust, õiglus asus seal. Aga nüüd – tapjad! Su hõbe on muutunud räbuks, su vein on veega lahjendatud. Su vürstid on tõrksad ja varaste seltsimehed: igaüks armastab meelega ja himustab kingitusi. Vaeslapsel ei tee nad õigust ja lesknaise kohtuasi ei jõua nende ette.» (Js 1:21–23)

Jumal ei oota oma rahvalt mitte üksnes kahetsustunnet ega emotsionaalset pöördumiselamust, vaid tahet, kindlat ja head tahet, ning kuulekust ja sellele vastavat elumuutust. Kui inimesed tõesti tahavad ja Jumalat kuulavad, siis nad saavad osa Tema armust ja õnnistusest, siis võivad nad süüa «maa parimat vilja» (Js 1:19). Kui aga mitte, siis ei söö mitte nemad oma kätetöö vilja, vaid nende kätel olev veresüü neelab alla neid endid: «Aga kui te tõrgute ja panete vastu, siis sööb teid mõök.» (Js 1:20)

Siis ei jää Jumalal üle muud, kui oma rahvast karistada – aga ikkagi mitte selleks, et oma rahvast hävitada, vaid et teda puhastada ning kinkida talle uue alguse võimalus: «[Ma] puhastan su räbu otsekui leeliselega ning eraldan sinust kõik tina. Siis ma annan sulle taas kohtumõistjaid nagu muistegi, ja nõuandjaid, nagu oli alguses. Seejärel hüütakse sind õigluse linnaks, ustavaks linnaks. Siion lunastatakse kohtu ja tema pöördunud õigluse läbi.» (Js 1:25–27)

Esiailgu näib kõik minevat siiski vastupidises suunas: Jumala rahvas kas ei mõista üldse oma eluviiside kokkusobimatust Jumala tahtega ja Tema austamisega, või püüab oma ülekohut lunastada võimalikult suurejooneliste rituaalidega. Jumal ütleb selle peale tülgaustusega: «Ma olen küllastunud teie põletusohvrite jääradest ja nuumveiste rasvast.» (Js 1:11) Tegemist oleks justkui Jumalale altkäemaksu pakkumisega, mis on seda naeruväärsem, et Jumal on kõige Looja ja omanik.¹⁷

Alustada tuleks hoopis kuuletumisest Jumala sõnale ning Tema Seaduse terasest järgimisest. Rahvas, kes seda ei tee, pole parem Sodomast ega Gomorrast, toogu nad Jumala ette kuitahes rammusaid ohvreid ja rohkesõnalisi palveid. Jumal vaatab inimestele, kes nõnda Tema pilgu alla ilmuvad – Talle suuga liginedes ja Teda huultega

---

¹⁷ «Kõik metsloomad on minu omad ja kariloomad tuhandeil mägedel. Ma tunnen kõiki mägede linde ja loomad minu väljadel on mu juures. Kui mul oleks nälg, ei ma ütleks seda sulle; sest maailm ja selle täius on minu päralt.» (Ps 50:10–12)

austades, samal ajal kui süda on kaugel (Js 29:13) – parimal juhul otsekui tüütusele, veelgi tõenäolisemalt aga nagu sõgedaile ja oma enda ülekohtust joobunud paganaile, kes templiõuedel trampides rüvetavad Tema pühamut.¹⁸

Ülekohtuste ohvriannid on Jumala silmis tühisuste tühisus ning nende viirukisuits on Talle jälk ja vastik. Järgigu nad pealegi Jumala enda Seaduses kindlaks määratud pühadeaegu ning pühitsegu noorkuid ja hingamispäevi – seegi on Issandale vastumeelt, kuna ülekohtus ja pühapidamine mitte lihtsalt ei sobi kokku, vaid ülekohtus muudab pühade pidamise nurjatuseks: see pole muud kui silmakirjalikkus või veelgi enam, kuritahtlik pettus. Taoline «jumalateenistus» ei tee Jumalale heameelt, vaid on Talle rängaks koormaks, mille kandmisest on isegi Tema – Kõigeväeline – väsinud...

Pöördumata südamega patused võivad küll oma pihud laiali laotada ja käed taeva poole tõsta, ent Jumal varjab oma silmad nende eest, nii et nad ei näe Tema palet ning mis veelgi kohutavam: Tema keeldub neid nägemast ja nende palveid kuulmast, Ta koguni keeldub neid tundmast¹⁹, sest nende käed, mis peaksid olema pühad, on täidetud verrega, pealegi kõige nõrgemate, rõhutute, vaeslaste ja lesknaiste verrega.

Ainus võimalus kõige selle eest ähvardavast karistusest pääseda on ennast puhtaks pesta – või õigemini: ennast puhtaks pesta lasta. Jumala eesmärk oma rahvast prohvetite kaudu kõnetades ei ole mitte karistus ega hukatus, vaid armu, andeksandmise ja lunastuse pakkumine. Karmimadki prohvetisõnad on mõeldud selleks, et keegi ei hukkuks: «Ma kaotan su üleastumised nagu pilved ja su patud nagu pilvituse. Pöördu minu poole, sest ma lunastan sinu! Sest otsekui uus taevast ja uus maa, mis ma teen, püsivad minu palge ees, ütleb Issand, nõnda püsib ka teie sugu ja teie nimi. Ja noorkuust noorkuusse ning hingamispäevast hingamispäeva tuleb kogu inimsugu mu ette kummardama, ütleb Issand. Jah, Issanda suu on kõnelenud!» (Js 44:22; 66:22j; 1:20)

Lunastus ei tule siiski mitte inimeste õiguse varal, vaid seeläbi, et Jumal võtab nende ülekohtu ja selle palgaks oleva karistuse enda peale. Seesama Jumal, kes ütleb prohvet Jesaja kaudu, et on inimeste koorma kandmisest tüdinud ja väsinud, on võtnud meie patu ja ülekohtu koorma enda peale ja lõpuni ära kandnud: «Ta kandis ise meie patud oma ihus üles ristipuule, et meie, olles surnud pattudele, elaksime õigusele.» (1Pt 2:24)

Jumal on meid Jeesuses Kristuses patust ja ülekohtust vabastanud ning õigeks teinud; meie liha on ühes Kristusega risti löödud «koos kirgede ja himudega» (Gl 5:24), et elaksime «otsekui vabad» ega kasutaks «oma vabadust kurjuse katteks» (1Pt 2:15), nagu teevad «Soodoma pealikud» ja «Gomorra rahvas».

---

¹⁸ Vrd Ps 74.

¹⁹ «Paljud ütlevad mulle tol päeval: «Issand, Issand, kas me ei ole Sinu nimel ennustanud ja Sinu nimel kurje vaime välja ajanud ja Sinu nimel teinud palju vägevaid tegusid?» Ja siis ma tunnistan neile: Ma ei ole teid kunagi tundnud, minge ära minu juurest, te ülekohtutegijad!» (Mt 7:22j)

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu jumalateenistuste käsiraamatu järgi on kaheksateistkümnenda Nelipühale järgneva pühapäeva teemaks «Kristlase vabadus»: «Usk Kristusesse vabastab inimese oma elu rajamisest enda tegude, tavade ja teiste inimeste arvamuse najale. Kristus vabastab oma järgijad inimeste seatud piirangutest, kuid seob neid tõe ja armastusega. Kristuse armastus annab suuna kristlase elule, tegudele ja valikutele.»

Arvatavasti on teemapüstitus seotud esimese lugemisaasta Evangeeliumiga (Lk 14:1–6), mille keskmes seisab Jeesuse retooriline küsimus seadusetundjatele ja variseridele: «Kas hingamispäeval tohib teha terveks või ei tohi?» Ise sellele küsimusele vastates kinnitab Jeesus, et head mitte ainult tohib, vaid ka tuleb teha alati, otse loomulikult ka hingamispäeval. Seda kinnitust võib mõista tunnistusena tõelisest kristlikust vabadusest, mis ei seisne mitte kõikelubatavuses, vaid selles, et head ei tehta mitte käsuorjusest, vaid oma vabal valikul, kuna see on saanud enesestmõistetavaks osaks inimese Kristuses uuendatud loomusest.

Kolmanda lugemisaasta Evangeeliumiks on kas Jeesuse vaidlus kirjatundjatega Jumala käsu ja inimliku pärimuse üle ning selle üle, mis on see, mis inimest tõeliselt rüvetab (Mk 7:5–13), või kokkupõrge variseridega hingamispäeva küsimuses (Mk 2:23–28), mille Jeesus lahendab sõnadega: «Hingamispäev on seatud inimese jaoks, mitte inimene hingamispäeva jaoks; nõnda on Inimese Poeg ka hingamispäeva isand.»

Kolmanda lugemisaasta Epistlikis (Gl 5:22–26) on apostel Pauluse loetelu Jumala Vaimu vilja[de]st ning üleskutse elada ja käia Vaimus, teades, et need, kes usuvad Kristusesse, on «lihaliku loomuse risti lõõnud koos kirgedega ja himudega».

Vana Testamendi lugemisele jutlustades võib jutluse keskmesse seada meelearanduse, rõhutades ühelt poolt ülekohtu ja tõelise jumalateenistuse kokkusobimatust ning teiselt poolt Jumala armu, mis kingib nii andeksandmise kui uue elu puhtuse ja õiguse.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Prohvet Jesaja alustab oma kuulutust pöördumisega «Soodoma pealikute» ja «Gomorra rahva» poole – aga ta ei pea selle all silmas mitte Soodomat ega Gomorrat, vaid omaenda rahvast, Jumala rahvast, kellel olid olemas nii Seadus kui pühad kirjad, kellel olid nii tempel kui seal toimuv ohvriteenistus, kes kogunesid seatud pühadel, et Jumalat austada ja paluda. Kõik see oli Jumala silmis aga tühisus: Ta oli küllastunud ohvriandidest, Tema rahva palved olid Ta ära tüüdanud ning nende viirukisuits oli Talle vastik, kuna Tema rahva süda oli Temast kaugel ning nende jumalateenistusest oli saanud üksnes kattevari nende ülekohtule, patule ja veresüüle

2. Paraku ei ole see ainult ühe rahva probleem tema konkreetses ajaloolises kontekstis, vaid puudutab kogu inimkonda, s.t meidki – jah, ka kirikut ja kristlasi, nii üksikult kui üheskoos. Ka meie peame Jumala ette astudes ja ennast Tema sõna valguses läbi katsudes ikka ja jälle ausalt küsima, kas meie eluviis on kooskõlas meie suu tunnistuse ja välise jumalateenistusega. Kui ei ole – ja pahatihti ei ole! –, siis näeb Jumal meidki täpselt samasugustena nagu neid, kellele olid suunatud prohvet Jesaja karmid sõnad: siis oleme meie «Soodoma pealikud» ja «Gomorra rahvas». Kui kanname ülekohtu ja patu vilja, kui meie kätel on hoolimatuse ja rõhumise veresüü, siis peidab Jumal oma silmad ka meie eest ega kuule meie palveid; siis lajutame meiegi asjatult käsi, siis tallame meiegi asjatult Issanda õuesid ning Talle on vastikud meie pühadepidamised, kiituslaulud ja ohvriannid.
3. Nagu Iisraeli rahvas prohvet Jesaja päevil ja läbi aegade, nii vajame meiegi hädasti meelearandust – mitte ainult ühekordset, vaid järjepidevat²⁰. Aga me ei saa astuda Jumala ette oma õigusega, sest seda meil lihtsalt ei ole – meie ainsaks lootuseks on Jumala arm ja lunastus Jeesuses Kristuses, kes on kandnud ära meie patud ja selle teotusegi, millega oleme Jumalat oma ülekohtu läbi koormanud ja vaevanud. Meie lihalik loomus on koos Kristusega risti löödud, et me ei orjaks enam pattu (Rm 6:6), vaid elaksime Jumala õiguses ning kannaksime Tema Vaimu vilja. Me ei saa ennast ise puhtaks pesta, vaid Jumal on meid ristimise vees puhtaks pesnud ja uueks eluks üles äratanud, ning Tema on ka see, et õpetab meid tegema head ja teeb meid võimeliseks nõudma õigust.

---

²⁰ «Vana Adam koos kõigi pattude ja kurjade himudega tuleb meis igapäevase patukahetsuse ja meelearanduse läbi ära uputada ning surmata ja et iga päev peab veest välja tulema ja üles tõusma uus inimene, kes elaks õiguses ja puhtuses Jumala ees.» (Martin Luther, Väike katekismus)